

ARBEIDSFORHOLD OG LEVEFORHOLD PÅ 1800-TALLET

Nye ord, sidene 144–151

Norsk	Morsmål	Setning med ordet
å bidra bidro har bidratt		
å få/gi sparken		
å klage (på)		
en formann		
en støy		
sykepenger		
slitsom		
en helse helsefarlig		
å kripe krøp har krøpet		
smal		
å skyve skjøv har skjøvet		
et behov		
en periode		
en bot		
en streik å streike		
giftig		
en forurensning		
trang		
å smitte		
gradvis		
å stue		
avskyelig		
en faktor		

ARBEIDSFORHOLD OG LEVEFORHOLD PÅ 1800-TALLET

Vi leser lange ord. Sett kryss under stavelsen som har mest trykk.

bi-dra for-mann slit-som be-hov

per-i-od-e gif-tig for-u-rens-ning

grad-vis stu-e av-sky-e-lig fak-tor

Eksempelsetninger med noen nye ord. Sett kryss hvis du forstår setningen.

		Forstår
å bidra	Å bidra betyr å gi noe eller hjelpe til med noe. Det var vanlig at også barn jobbet i Europa tidligere. Barna måtte også bidra med penger til familien.	
å få/gi sparken	En arbeider mistet jobben fordi han alltid kom for sent på jobb. Sjefen ga ham sparken. Arbeideren fikk sparken.	
en formann	En formann kan være en arbeidsleder, en person som er sjef for en gruppe andre arbeidere. En organisasjon kan også ha en formann, en leder.	
slitsom	Hun har en tung og vanskelig jobb. Jobben er slitsom.	
et behov	Hvis du trenger noe, har du behov for noe. Alle mennesker har noen viktige behov, for eksempel behov for vann og mat. Etter hvert ble det behov for flere og flere arbeidere i industrien. Det ble også behov for flere butikk- og kontorfolk.	
en periode	En periode er et stykke tid. 50 år kan være en periode, 5 uker kan også være en periode.	
gradvis	Når noe skjer gradvis, skjer det litt etter litt, ikke plutselig. Arbeiderne fikk gradvis bedre arbeidsforhold.	
en faktor	En faktor er en ting eller en årsak blant flere som gir et resultat. Det var mange faktorer som gjorde at Storbritannia fikk industri først.	

ARBEIDSFORHOLD OG LEVEFORHOLD PÅ 1800-TALLET

Spørsmål til teksten

1 Hvorfor måtte også kvinner og barn jobbe på fabrikkene eller i gruvene?

2 Skriv ned noen stikkord om arbeidstiden og arbeidsforholdene på fabrikkene.

3 Hvorfor tror du mange fabrikkeiere og gruveeiere ville bruke barn i fabrikkene og gruvene?

4 Hvorfor ble klokka så viktig i det nye industrisamfunnet?

5 Hva er en fagforening, og hva kjempet fagforeningene for?

6 Fagforeningene kjempet for bedre arbeidsforhold. Men hvem vedtok lover som gradvis gjorde arbeidsforholdene bedre?

7 Når kom loven som sa at det var forbudt for barn under ni år å jobbe i Storbritannia?

ARBEIDSFORHOLD OG LEVEFORHOLD PÅ 1800-TALLET

8 Skriv ned noen stikkord som kan beskrive livet i de nye industribyene.

9 Når begynte arbeids- og leveforholdene å bli bedre?

10 Hvorfor kom den industrielle revolusjonen til Storbritannia først? Hva hadde Storbritannia som var viktig? Her er noen stikkord. Skriv stikkordene utenfor riktig bilde i sirkelen: kolonier (råvarer + markeder), penger (til fabrikker, maskiner osv.), et bedre jordbruk (mer mat, færre jordbruksarbeidere), viktige råvarer (for eksempel kull), en natur som passet (til veier, kanaler, jernbane), handelsskip

ARBEIDSFORHOLD OG LEVEFORHOLD PÅ 1800-TALLET

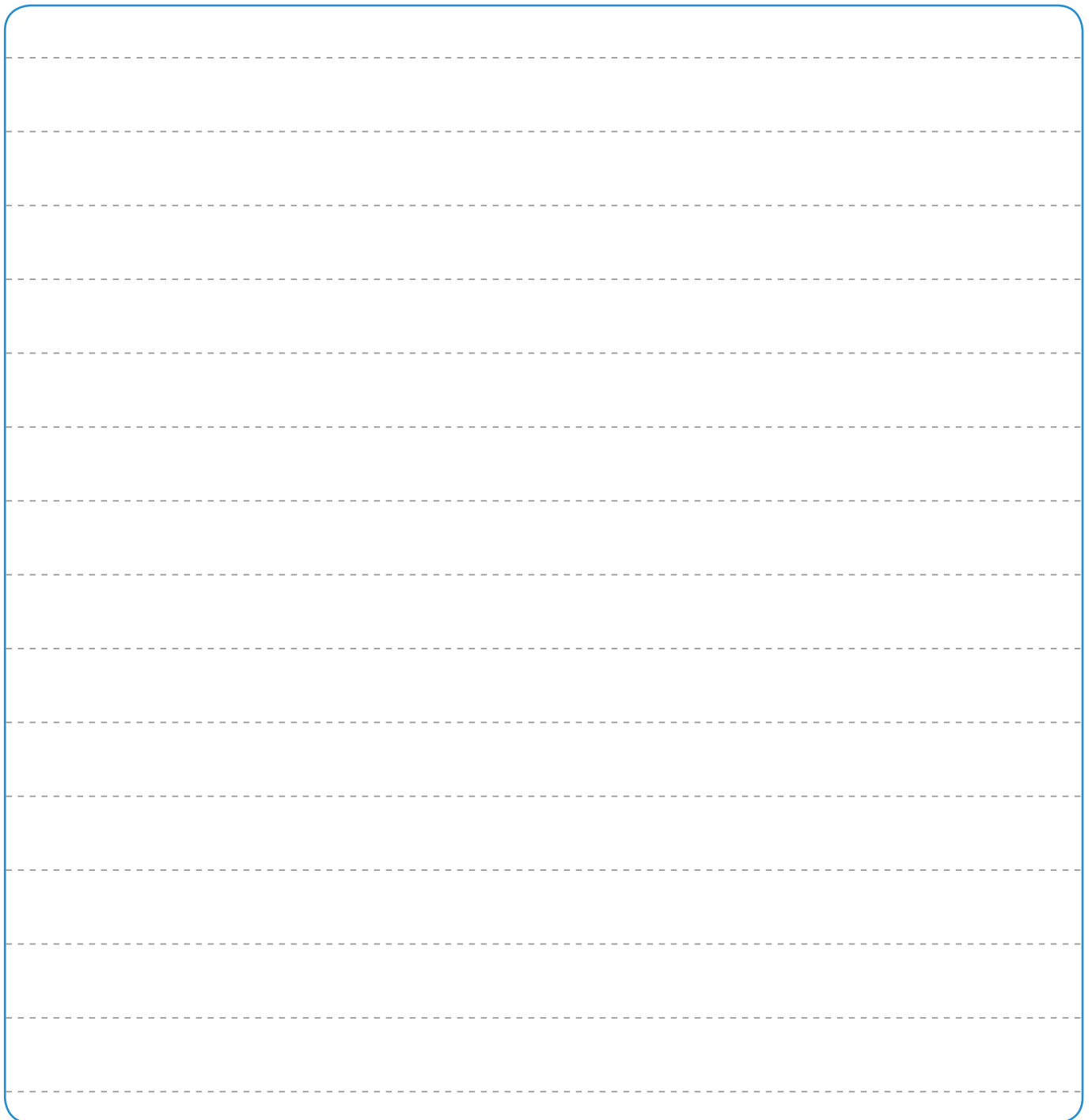
Snakk sammen

- 1 Tenk deg at du var en fattig fabrikkarbeider eller gruvearbeider i 1860. Ville du melde deg inn i en fagforening, tror du? Hvorfor/hvorfor ikke?
- 2 Hva kan skje i et samfunn hvor politikerne ikke blander seg inn i hvordan arbeiderne har det i jobben sin, tror dere?
- 3 Kjenner dere samfunn i dag hvor arbeiderne har lange arbeidsdager, dårlige og farlige arbeidsforhold og dårlig lønn?
- 4 Kjenner dere samfunn i dag hvor barnearbeid er vanlig? Hvorfor er barnearbeid vanlig i disse samfunnene?
- 5 Også i dag finnes det fattige mennesker i verden. Hvordan tror dere at leveforholdene deres er sammenlignet med europeiske arbeideres leveforhold midt på 1800-tallet?
- 6 Tenk at dere bor i et land hvor det er mye barnearbeid. Dere ønsker å kjempe mot barnearbeid. Hvordan vil dere argumentere mot barnearbeid?

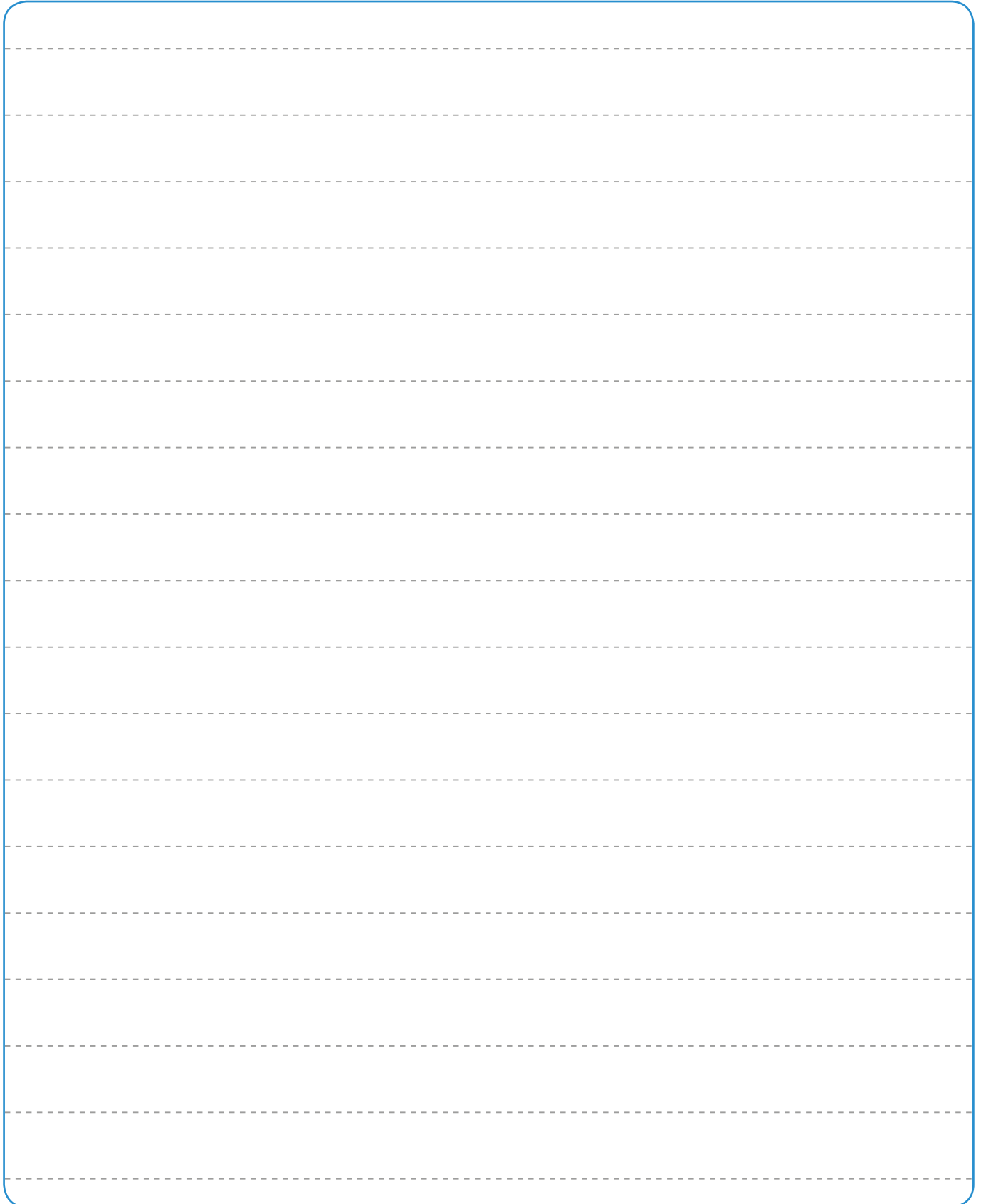
ARBEIDSFORHOLD OG LEVEFORHOLD PÅ 1800-TALLET

Skriv en kort fortelling.

Se på bildet på side 145. Tenk deg at du er ett av disse barna. Du skal fortelle om når du står opp og legger deg, hva slags arbeid du gjør, hvordan arbeidstiden er, hvordan forholdene er nede i gruven, og hva du tenker og føler om arbeidet ditt og livet ditt. Du kan skrive i jeg-person (Jeg er 7 år gammel. Jeg ...) Du skal skrive mellom 150 og 250 ord.

ARBEIDSFORHOLD OG LEVEFORHOLD PÅ 1800-TALLET

A large rectangular area with a blue border and horizontal dashed lines for writing, intended for a student to take notes or draw.

ARBEIDSFORHOLD OG LEVEFORHOLD PÅ 1800-TALLET

Kilder. Barnarbeid.

Det finnes forskjellige typer kilder. Kilden under er en mann som forteller fra sin barndom da han måtte jobbe på en fabrikk. En journalist intervjuet denne mannen i 1849, og dette intervjuet stod i en engelsk avis det samme året. Denne kilden er en primærkilde. Kilden forteller noe han selv har opplevd. Men også når vi leser primærkilder, må vi være kritiske. Et viktig spørsmål er: Finnes det mange andre primærkilder som forteller det samme eller nesten det samme? Når det gjelder barnarbeid og liv i arbeidshus, finnes det mange primærkilder. Derfor vet vi at det som denne mannen forteller, er riktig. Mange andre kilder forteller det samme.

Mannen som forteller, John Rayner Stephens, måtte bo på et arbeidshus. Mennesker som ikke kunne forsørge seg selv, fikk en seng og jobb på et arbeidshus. Noen arbeidshus var veldig dårlige, andre var bedre.

På slutten av 1700-tallet var det vanlig at fabrikkere kjøpte barn på fattighusene. Disse barna ble arbeidere i fabrikkene. Barn var billig arbeidskraft, de tjente veldig lite sammenlignet med en voksen mann.

Her er deler av John Rayner Stephens historie:

«Jeg ble født i London i 1805. Faren min døde da jeg var to år. Jeg hadde en søster. Mor beholdt oss til jeg var cirka fem år. Da ble hun syk og ble sendt til sykehus. Søsteren min og jeg ble sendt til et arbeidshus. Mor døde, og vi fortsatte å bo i arbeidshuset. Vi fikk god mat og gode senger og fikk fri to eller tre ganger i uken. Vi lærte å lese på arbeidshuset, og vi ble behandlet fint.»

ARBEIDSFORHOLD OG LEVEFORHOLD PÅ 1800-TALLET

«Da jeg var mellom seks og syv år gammel, kom det en mann som var på jakt etter lærlinger. Alle vi barna, cirka 40, måtte møte i et rom. Der var det cirka tyve menn som satt rundt et bord med penn og papir foran seg. Vi stod i en rekke, og ett og ett barn ble ropt fram. De sa: ‘Du ser ut til å være en kjekk gutt, John, har du lyst til å flytte på landet?’ Jeg sa ja. Vi barn hadde ofte snakket om at vi hadde lyst til å dra på landet. Mr. Nicolls som styrte arbeidshuset, sa mange ganger hvor kjekt vi kunne få det på landet. Vi kunne få mye kjøtt og mye penger, og vi ville være fine menn når vi kom tilbake for å besøke våre venner, sa han.

Mennene på møtet plukket ut cirka tjue gutter. Etter to dager kom det to vogner til arbeidshuset. Vi var klare. De ga oss en shilling hver, og så dro vi av gårde. Jeg husker at det stod en stor gruppe kvinner ved vognene. De ropte: ‘Fy skam! Sende små barn bort på den måten!’ Noen av dem gråt. Jeg hørte at en av dem sa: ‘Jeg ville stikke av hvis jeg var dem.’»

John og de andre barna ble tatt med til en tekstilfabrikk som lå midt i England. De måtte jobbe på fabrikk. John forteller om arbeidet:

«Vi arbeidet fra fem om morgenen til ni eller ti om kvelden og på lørdagene til elleve eller tolv om kvelden. Om søndagen måtte vi gjøre rent maskinene. Vi fikk ikke sitte ned og spise frokost eller middag. (...) Til middag fikk vi noen kjeks og melk. Vi stod og spiste, og så gikk vi tilbake til arbeidet uten å sitte ned. Vi var ferdige på jobb når vannhjulet stoppet klokka ni eller ti. Så gikk vi til huset hvor vi bodde. Det var et steinhus med et høyt gjerde rundt. Det var alltid låst. (...)

Mr. Needham, sjefen, hadde fem sønner. De og formannen pleide å gå rundt i fabrikk med stokker. En av dem slo meg så hardt en gang at han trodde han hadde drept meg. Han slo meg i hodet slik at jeg besvimte. En gang slo han meg så hardt at jeg brakk albuen. Jeg har ennå vondt, og jeg kommer til å ha vondt resten av livet mitt.»

Kilde <http://spartacus-educational.com/IRbirley.htm>